

**Міністерство освіти і науки України**  
**Західноукраїнський національний університет**  
**Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного  
права та судочинства

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА**

**з дисципліни: «Фінансове право»**

на тему: «Правове регулювання мікрофінансування в Україні»

Студентка групи ПР-31

Голик Д.

Керівник: к.ю.н., доц. Ментух Н.Ф.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ECTS \_\_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2026

## ЗМІСТ

|                                                                                                               |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                             | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ МІКРОФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ</b>                                         |           |
| 1.1. Поняття, ознаки та сутність мікрофінансування.....                                                       | 6         |
| 1.2. Місце мікрофінансування у системі фінансового права України.....                                         | 8         |
| <b>Висновки до розділу 1.....</b>                                                                             | <b>10</b> |
| <b>РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІКРОФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</b>                                     |           |
| 2.1. Нормативно-правова база регулювання мікрофінансування.....                                               | 11        |
| 2.2. Правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікрокредитування.....                    | 13        |
| 2.3. Державний нагляд і контроль у сфері мікрофінансування.....                                               | 16        |
| <b>Висновки до розділу 2.....</b>                                                                             | <b>19</b> |
| <b>РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІКРОФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ</b>      |           |
| 3.1. Проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг.....                                           | 21        |
| 3.2. Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування та можливості його впровадження в Україні..... | 23        |
| <b>Висновки до розділу 3.....</b>                                                                             | <b>25</b> |
| <b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                                          | <b>27</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                                        | <b>30</b> |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Правове регулювання мікрофінансування в Україні набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки держави. Мікрофінансові послуги стали одним із головних інструментів забезпечення фінансової інклюзії для малозабезпечених верств населення, внутрішньо переміщених осіб, фермерів та представників малого і середнього підприємництва, які через відсутність кредитної історії, застави чи стабільного доходу не мають доступу до класичного банківського кредитування. Згідно з даними Національного банку України, у 2024–2025 роках сегмент фінансових компаній, що надають мікrokредити, демонструє стабільне зростання обсягів активів, водночас залишаючись одним із найбільш ризикових і соціально чутливих секторів небанківського фінансового ринку. Конституція України в статті 92 відносить до виключної компетенції держави встановлення правових засад функціонування фінансового ринку, що підкреслює публічно-правовий характер регулювання мікрофінансування. У сучасних реаліях, коли традиційні фінансові інститути не завжди в змозі оперативно задовольнити потреби населення, мікрофінансування виступає важливим соціально-економічним механізмом зменшення бідності, стимулювання самозайнятості та підтримки підприємницької ініціативи.

**Науково-практичне значення роботи** полягає в тому, що вона комплексно висвітлює теоретичні засади мікрофінансування, аналізує сучасний стан нормативно-правової бази та пропонує конкретні рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання. Результати дослідження можуть бути використані для підготовки пропозицій до змін у законодавстві, зокрема щодо обмеження максимальних ефективних відсоткових ставок, запровадження єдиного реєстру мікrokредитів у реальному часі та посилення захисту прав споживачів. Практична цінність полягає також у можливості застосування висновків і рекомендацій Національним банком України, державними органами та самими

мікрофінансовими організаціями для підвищення якості послуг і зменшення соціальних ризиків. Наукове значення полягає в розвитку доктрини фінансового права через уточнення поняття, ознак і місця мікрофінансування в системі галузі, а також у систематизації зарубіжного досвіду для його адаптації в українських умовах.

**Метою дослідження** є комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів правового регулювання мікрофінансування в Україні, виявлення проблем правозастосування та розробка пропозицій щодо його вдосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду.

Для реалізації мети у курсовій роботі поставлено **наступні завдання**: розкрити поняття, ознаки та сутність мікрофінансування, а також визначити його місце в системі фінансового права України; проаналізувати нормативно-правову базу регулювання мікрофінансової діяльності та правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікrokредитування; дослідити механізми державного нагляду і контролю у сфері мікрофінансування; виявити основні проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг; вивчити зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування та обґрунтувати можливості його впровадження в Україні та сформулювати висновки та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання мікрофінансування в сучасних умовах.

**Ступінь наукового дослідження теми у вітчизняній літературі.** Тема правового регулювання мікрофінансування в Україні є відносно новою для вітчизняної юридичної науки, проте активно розробляється у працях сучасних дослідників. Питання теоретичних основ і сутності мікрофінансування висвітлювали О. А. Боднар, М. О. Мірошник, І. В. Діденко, Л. Д. Руденко, Н. В. Троцюк, М. М. Коваленко, В. В. Стеценко та інші. Проблеми державного нагляду та правового статусу суб'єктів розглянуто в роботах 2021–2026 років, а питання зарубіжного досвіду та перспектив розвитку у працях С. В. Семінога, А. М. Ходжаєва та Т. Л. Томнюк. Зарубіжна література представлена переважно звітами

Європейської Комісії та дослідженнями регулювання мікрофінансування в країнах ЄС, Польщі, Литві та США.

**Об'єктом дослідження** є суспільні відносини, що виникають у процесі надання, отримання та державного регулювання мікрофінансових послуг в Україні.

**Предметом дослідження** є норми фінансового права, що регулюють мікрофінансування, правовий статус суб'єктів мікрокредитування, механізми державного нагляду та контролю, а також проблеми правозастосування і перспективи вдосконалення законодавства.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано **комплекс методів**, зокрема: загальнонаукові методи (діалектичний, аналізу і синтезу, індукції та дедукції), спеціально-юридичні методи (формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний) та метод правового моделювання. Формально-юридичний метод застосовувався для аналізу нормативно-правових актів, порівняльно-правовий для вивчення зарубіжного досвіду, а системно-структурний для визначення місця мікрофінансування в системі фінансового права.

**Структура курсової роботи** обумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі розглядаються теоретико-правові основи мікрофінансування. Другий розділ присвячено правовому регулюванню мікрофінансової діяльності в Україні. Третій розділ аналізує проблеми правозастосування та перспективи вдосконалення правового регулювання з урахуванням зарубіжного досвіду.

Обсяг курсової роботи становить 34 сторінок. Кількість використаних джерел складається з 30 найменувань.

## **РОЗДІЛ 1.**

### **ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ МІКРОФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ**

#### **1.1. Поняття, ознаки та сутність мікрофінансування**

Мікрофінансування в сучасних умовах розвитку фінансової системи України виступає як один із ключових механізмів забезпечення фінансової інклюзії, особливо для малозабезпечених верств населення, фізичних осіб та суб'єктів малого і середнього підприємництва, які через об'єктивні причини не мають доступу до традиційного банківського кредитування. Поняття мікрофінансування не має єдиного законодавчого закріплення в українському праві, що зумовлює необхідність звернення до доктринальних підходів науковців.

Так, О. А. Боднар визначає мікрофінансування як «систему фінансової підтримки фізичних та юридичних осіб у разі настання несприятливих ситуацій або погіршення умов життя», яка реалізується через методи мікрокредитування, мікрострахування та мікродепозити [1, с. 46]. Аналогічної позиції дотримується М. О. Мірошник та І. В. Діденко, зазначаючи, що мікрокредитування є «видом споживчого кредиту, що надається на короткий строк під високий процент на суму менше однієї мінімальної заробітної плати» і водночас виступає популярним інструментом розвитку фінансових послуг для вразливих соціальних груп [9, с. 72].

Науковці підкреслюють, що сутність мікрофінансування полягає не лише в наданні невеликих за розміром позик, але й у комплексному сприянні економічній активності населення, зменшенні рівня бідності та стимулюванні розвитку підприємництва. Л. Д. Руденко акцентує увагу на тому, що мікрофінансова діяльність спрямована на задоволення потреб тих категорій позичальників, які через відсутність кредитної історії, застави чи стабільного доходу не можуть скористатися класичними банківськими продуктами [17, с. 290]. У цьому контексті сутність мікрофінансування розкривається через його соціально-економічну

спрямованість: воно не тільки вирішує поточні фінансові проблеми, але й сприяє формуванню фінансової грамотності та інтеграції маргінальних груп до формальної економіки. Н. В. Троцюк, аналізуючи правові аспекти, зазначає, що мікрофінансування в Україні переважно асоціюється з діяльністю небанківських фінансових компаній, які надають мікрокредити без забезпечення, на короткі строки та з високою відсотковою ставкою, що дозволяє оперативно реагувати на потреби клієнтів [20, с. 142].

Серед характерних ознак мікрофінансування слід виділити, по-перше, невеликий розмір фінансових послуг – як правило, суми кредитів не перевищують однієї-двох мінімальних заробітних плат, що прямо кореспондує з нормами Закону України «Про споживче кредитування», де для кредитів до розміру однієї мінімальної заробітної плати передбачено спрощений режим регулювання [7, ч. 4 ст. 3]. По-друге, короткостроковість – термін надання мікрокредиту зазвичай становить від кількох днів до одного року, що відрізняє його від довгострокових банківських позик. По-третє, високий рівень ризику для кредитора, який компенсується підвищеною відсотковою ставкою (добова ставка може сягати 0,2–1 %, а річна ефективна – кількох сотень відсотків), що, з одного боку, робить послугу доступною, а з іншого – породжує ризики перезалуження позичальників [1, с. 48]. По-четверте, цільова спрямованість на малозабезпечені верстви: пенсіонерів, студентів, фермерів, осіб, які планують розпочати власний бізнес, та тих, хто опинився у скрутному матеріальному становищі. По-п'яте, мінімальні вимоги до забезпечення – переважна більшість мікрокредитів видається без застави, на підставі паспорта та ідентифікаційного коду, що суттєво спрощує процедуру укладення договору.

Сутність мікрофінансування набуває особливого значення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України, коли традиційні фінансові інститути не завжди в змозі оперативно задовольнити потреби населення. Як зазначає М. Федішин, мікрофінансування в умовах цифровізації стає важливим

інструментом забезпечення фінансової інклюзії, оскільки дозволяє використовувати сучасні онлайн-платформи для швидкого оформлення послуг [21, с. 64]. Водночас сутність цього інституту не обмежується лише комерційною складовою: вона включає елементи соціальної відповідальності, оскільки спрямована на зменшення нерівності та стимулювання самозайнятості. Таким чином, мікрофінансування поєднує в собі риси фінансової послуги, соціального інструменту та правового механізму, що потребує чіткого нормативного регулювання з боку держави для балансу інтересів кредиторів і споживачів.

## **1.2. Місце мікрофінансування у системі фінансового права України**

Мікрофінансування посідає чітко визначене місце в системі фінансового права України, виступаючи складовою інституту правового регулювання фінансових послуг та небанківських фінансових установ. Фінансове право як галузь публічного права регулює суспільні відносини, що виникають у процесі формування, розподілу та використання державних і муніципальних грошових фондів, а також у сфері державного регулювання фінансового ринку. У цьому контексті мікрофінансування є об'єктом фінансово-правового регулювання, оскільки діяльність мікрофінансових організацій підпадає під державний нагляд і контроль з боку Національного банку України відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [6, ст. 1, ст. 6].

Закон № 1953-IX від 14 грудня 2021 року визначає фінансову послугу як операцію з надання фінансових ресурсів, а фінансову компанію – як юридичну особу, яка має право надавати фінансові послуги на підставі ліцензії. Мікрофінансові організації, як правило, діють саме у статусі фінансових компаній і надають послуги споживчого кредитування, що прямо віднесено до сфери дії фінансового права. Місце мікрофінансування в системі фінансового права також визначається його належністю до інституту кредитних відносин. Як зазначає В. В.



Стеценко, мікрофінансування в повоєнний період стає одним із важливих елементів фінансової системи, що забезпечує доступність кредитних ресурсів для відновлення економіки [19, с. 47]. Воно не є самостійним підінститутом, а інтегрується в загальний інститут правового регулювання небанківських фінансових послуг, який включає норми про ліцензування, пруденційні вимоги, захист прав споживачів та державний нагляд.

Особливе значення має співвідношення мікрофінансування з конституційними засадами фінансової системи. Стаття 92 Конституції України відносить до виключної компетенції держави встановлення основ створення і функціонування фінансового ринку, а також правові засади регулювання фінансових послуг. Саме тому норми фінансового права, що регулюють мікрофінансування, мають імперативний характер і спрямовані на забезпечення стабільності фінансового сектору та захист прав споживачів. Л. А. Савченко підкреслює, що нормативно-інституційне забезпечення господарської діяльності включає мікрофінансування як інструмент підтримки малого бізнесу в умовах ринкової економіки [26, с. 156].

У системі фінансового права мікрофінансування займає місце на перетині публічно-правових і приватно-правових відносин. З одного боку, держава через Національний банк України здійснює пруденційний нагляд, встановлює ліцензійні вимоги та застосовує заходи впливу [11, п. 1.2 Положення]. З іншого – безпосередні відносини між мікрофінансовою організацією та позичальником регулюються нормами цивільного права (Цивільний кодекс України [22, гл. 71]) та спеціальним законодавством про споживче кредитування [7, ст. 9–16]. Таке поєднання дозволяє говорити про мікрофінансування як про комплексний правовий інститут, що має як фінансово-правову, так і цивільно-правову складову.

Місце мікрофінансування у фінансовому праві також визначається його роллю у реалізації державної політики фінансової інклюзії. Національний банк України у своїх оглядах небанківського сектору зазначає, що мікрофінансові

послуги є важливим елементом забезпечення доступності фінансових послуг для широких верств населення [10, с. 32]. Таким чином, мікрофінансування не лише входить до системи фінансового права, але й виконує функцію реалізації публічного інтересу держави в сфері соціально-економічного розвитку.

### **Висновки до розділу 1**

Підсумовуючи викладене в першому розділі, можна зробити висновок, що мікрофінансування є складним багатоаспектним явищем, яке поєднує в собі економічну, соціальну та правову складові. Поняття мікрофінансування, його ознаки (невеликий розмір, короткостроковість, висока відсоткова ставка, доступність для вразливих верств) та сутність (фінансова підтримка, забезпечення інклюзії, стимулювання підприємництва) отримали достатнє теоретичне обґрунтування в сучасній юридичній і економічній науці [1; 9; 17; 20].

Мікрофінансування посідає чітке місце в системі фінансового права України як інститут, що регулюється нормами Закону «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та Закону «Про споживче кредитування», перебуває під державним наглядом Національного банку України і поєднує публічно-правові та приватно-правові елементи [6; 7]. Теоретико-правові основи мікрофінансування створюють необхідну базу для подальшого аналізу нормативно-правової бази, правового статусу суб'єктів та проблем правозастосування, що буде здійснено в наступних розділах курсової роботи.

## **РОЗДІЛ 2.**

### **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІКРОФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

#### **2.1. Нормативно-правова база регулювання мікрофінансування**

Нормативно-правова база регулювання мікрофінансування в Україні формується як складна ієрархічна система, що поєднує конституційні засади, спеціальні закони, підзаконні нормативно-правові акти Національного банку України та норми цивільного законодавства. На найвищому рівні правового регулювання стоїть Конституція України.

Наступним рівнем є спеціальні закони, серед яких ключове місце посідає Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 № 1953-IX. Цей нормативний акт прямо визначає мікрофінансову діяльність як одну з форм надання фінансових послуг і встановлює, що «фінансова послуга – це операція з надання фінансових ресурсів, а також інші операції, пов’язані з наданням фінансових ресурсів» [6, ст. 1]. Закон чітко відносить діяльність з надання мікrokредитів до ліцензованих фінансових послуг і покладає функції регулятора на Національний банк України. Не менш важливим є Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-VIII (зі змінами), який регулює відносини між кредитором і споживачем саме у сфері мікrokредитів. Зокрема, частина 4 статті 3 цього Закону встановлює спрощений режим для кредитів, сума яких не перевищує однієї мінімальної заробітної плати, що є характерним для більшості мікрофінансових операцій [7, ч. 4 ст. 3].

Значні зміни до нормативної бази були внесені законами 2023–2024 років. Так, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22.11.2023 № 3498-IX суттєво посилив вимоги до прозорості діяльності фінансових компаній і ввів додаткові механізми захисту споживачів від зловживань у сфері

мікрокредитування [4, ст. 1]. Аналогічно Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання» від 08.10.2024 № 3994-IX розширив повноваження НБУ щодо застосування заходів впливу до мікрофінансових організацій [5, ст. 2]. Науковці, зокрема Л. Д. Руденко, підкреслюють, що «правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні характеризується динамічним розвитком нормативної бази, яка намагається балансувати між стимулюванням доступності фінансових послуг і захистом прав позичальників» [17, с. 290].

Підзаконний рівень нормативного регулювання представлений значною кількістю постанов Правління Національного банку України. Серед них особливе місце посідає Постанова Правління НБУ № 192 від 27.12.2023 «Про затвердження Положення про пруденційні вимоги до фінансових компаній», яка встановлює мінімальні вимоги до власного капіталу, ліквідності та ризикових операцій мікрофінансових організацій [14]. У пункті 2.1 цього Положення прямо зазначається, що «фінансова компанія, яка надає послуги споживчого кредитування, зобов'язана дотримуватися нормативу достатності капіталу на рівні не менше 10 млн гривень» [14, п. 2.1]. Доповнює цю базу Постанова Правління НБУ № 183 від 25.12.2023 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг», яка визначає порядок застосування санкцій за порушення у сфері мікрофінансування [13]. Крім того, Постанова Правління НБУ № 14 від 02.02.2024 регулює діяльність кредитних спілок, які також можуть надавати мікрокредити [11].

Окрему групу нормативних актів становлять положення Цивільного кодексу України, які регулюють договірні відносини між мікрофінансовими організаціями та позичальниками. Глава 71 ЦК України «Позика. Кредит» містить норми, що визначають форму та зміст кредитного договору, права та обов'язки сторін [22, гл.

71]. Як зазначає Н. В. Троцюк, «правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні поєднує публічно-правові (наглядові) та приватно-правові (договірні) елементи, що створює комплексний механізм, орієнтований на мінімізацію ризиків» [20, с. 143].

Таким чином, нормативно-правова база регулювання мікрофінансування є достатньо розвиненою, але водночас відзначається певною фрагментарністю та необхідністю подальшого удосконалення. Наукові дослідження 2021–2025 років (зокрема роботи О. А. Боднар, М. М. Коваленко, В. В. Стеценко) підкреслюють, що чинне законодавство ефективно вирішує питання ліцензування та нагляду, проте потребує посилення норм щодо обмеження максимальних відсоткових ставок і захисту від перезалуження [1; 8; 19]. Саме ця нормативна основа створює правові межі для функціонування мікрофінансових організацій і визначає правовий статус їх суб'єктів, що буде розглянуто в наступному підрозділі.

## **2.2. Правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікрокредитування**

Правовий статус мікрофінансових організацій в Україні визначається передусім як статус небанківських фінансових компаній, які діють на підставі ліцензії Національного банку України. Згідно зі статтею 6 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» мікрофінансова організація є юридичною особою, яка має право надавати фінансові послуги виключно після отримання відповідної ліцензії [6, ст. 6]. Закон прямо вказує, що «фінансова компанія зобов'язана дотримуватися пруденційних вимог, встановлених Національним банком України» [6, ст. 12]. Це означає, що мікрофінансові організації не можуть бути банками і не мають права залучати вклади населення, а їх діяльність обмежується наданням мікрокредитів, факторингу та інших фінансових послуг.

Детальніше правовий статус розкривається в Постанові НБУ № 192 від 27.12.2023, де вказано, що «власний капітал фінансової компанії, яка надає послуги з мікрокредитування, на дату подання заяви про ліцензію повинен становити не менше 10 мільйонів гривень» [14, п. 3.2]. Крім того, організація зобов'язана мати внутрішню систему управління ризиками, відповідального за дотримання вимог щодо захисту прав споживачів та вести облік операцій у порядку, визначеному регулятором. Науковець М. М. Коваленко підкреслює, що «організаційно-правові засади мікрофінансування як фактора стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва вимагають чіткого визначення правового статусу суб'єктів, що включає обов'язкове ліцензування та постійний пруденційний нагляд» [8, с. 115].

Крім фінансових компаній, суб'єктами мікрокредитування є кредитні спілки. Їх правовий статус регулюється окремим Положенням, затвердженим Постановою Правління НБУ № 14 від 02.02.2024, яке встановлює, що кредитна спілка «має право надавати мікрокредити лише своїм членам на умовах, визначених статутом і внутрішніми положеннями» [11, п. 1.3]. На відміну від фінансових компаній, кредитні спілки є неприбутковими організаціями і діють на принципах взаємодопомоги, що суттєво впливає на умови кредитування (нижчі відсоткові ставки, менші вимоги до застави).

Іншими суб'єктами мікрокредитування можуть виступати банки, але лише в обмеженому обсязі, оскільки основна діяльність банків спрямована на класичне кредитування. Закон «Про банки і банківську діяльність» (зі змінами) дозволяє банкам надавати мікрокредити, проте на практиці вони рідко конкурують з мікрофінансовими організаціями через більш жорсткі вимоги до позичальників. Як зазначає Л. Д. Руденко, «правовий статус мікрофінансових організацій характеризується високим ступенем спеціалізації і меншими адміністративними бар'єрами порівняно з банками, що дозволяє їм оперативно реагувати на потреби малозабезпечених верств населення» [17, с. 291].

Права мікрофінансових організацій включають право на укладення кредитних договорів, стягнення заборгованості в судовому порядку, отримання інформації про кредитну історію позичальника через бюро кредитних історій, а також право на застосування штрафних санкцій у межах, встановлених Законом «Про споживче кредитування» [7, ст. 11–13]. Обов'язки ж є досить обтяжливими: організація зобов'язана надавати повну інформацію про вартість кредиту (ефективну відсоткову ставку), не допускати введення споживача в оману, дотримуватися вимог щодо реклами та забезпечувати конфіденційність персональних даних. Порухення цих обов'язків тягне застосування заходів впливу, передбачених Постановою НБУ № 183 від 25.12.2023, серед яких штраф, призупинення ліцензії або її анулювання [13, п. 4.1].

Особливе місце в правовому статусі суб'єктів мікрокредитування посідає захист прав споживачів. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» в статті 42 встановлює, що «споживач фінансових послуг має право на отримання повної та достовірної інформації про умови надання послуги, а також на оскарження дій кредитодавця» [6, ст. 42]. Це положення доповнюється нормами Закону «Про споживче кредитування», які обмежують максимальний розмір штрафів і забороняють стягнення боргу з третіх осіб без згоди [7, ст. 15]. Наукові джерела 2022–2025 років (зокрема роботи М. О. Мірошник, І. В. Діденко, В. П. Янишен) вказують на те, що правовий статус мікрофінансових організацій постійно еволюціонує під впливом воєнного стану та цифровізації, що вимагає подальшого вдосконалення норм щодо онлайн-кредитування та запобігання шахрайству [9; 29].

Таким чином, правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікрокредитування є чітко регламентованим і спрямованим на забезпечення балансу між комерційними інтересами кредиторів та соціальними інтересами позичальників. Цей статус створює необхідні правові гарантії для стабільного функціонування ринку мікрофінансування, але водночас виявляє певні прогалини, які будуть проаналізовані в третьому розділі курсової роботи.

### 2.3. Державний нагляд і контроль у сфері мікрофінансування

Державний нагляд і контроль у сфері мікрофінансування становлять одну з найважливіших складових правового регулювання небанківського фінансового сектору України, оскільки саме через механізми державного втручання забезпечується стабільність ринку, захист прав споживачів та запобігання системним ризикам. Національний банк України, виступаючи єдиним регулятором ринків фінансових послуг відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», здійснює комплексний пруденційний нагляд за діяльністю мікрофінансових організацій.

Згідно зі статтею 6 цього Закону «Національний банк України здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю фінансових компаній, у тому числі тих, що надають послуги мікрокредитування» [6, ст. 6]. Такий підхід дозволяє державі не лише контролювати дотримання ліцензійних вимог, але й оперативно реагувати на порушення, що особливо актуально в умовах воєнного стану, коли ризик зловживань у сфері мікрофінансування суттєво зростає. Науковці, зокрема Л. Д. Руденко, справедливо зазначають, що «державний нагляд у сфері мікрофінансової діяльності є ключовим інструментом балансування між доступністю фінансових послуг і необхідністю захисту споживачів від надмірного боргового навантаження» [17, с. 291].

Форми державного контролю у сфері мікрофінансування включають ліцензування, ведення Реєстру надавачів фінансових послуг, встановлення пруденційних вимог та проведення перевірок. Постанова Правління Національного банку України № 192 від 27.12.2023 «Про затвердження Положення про пруденційні вимоги до фінансових компаній» прямо закріплює обов'язок мікрофінансових організацій дотримуватися нормативу достатності капіталу на рівні не менше 10 мільйонів гривень, а також вимог до ліквідності та якості активів [14, п. 2.1].



Крім того, регулятор вимагає від фінансових компаній регулярного подання звітності про обсяги виданих мікрокредитів, рівень простроченої заборгованості та ефективну відсоткову ставку. Як підкреслює Н. В. Троцюк, «правовий статус мікрофінансових організацій піддається постійному державному контролю саме через механізми пруденційного нагляду, що дозволяє Національному банку України здійснювати превентивний вплив на потенційні ризики» [20, с. 144]. Додатковим елементом контролю є обов'язкове проходження фінансовою компанією оцінки ризиків та впровадження системи внутрішнього аудиту, що прямо передбачено нормами Закону № 1953-IX [6, ст. 12].

Особливе місце в системі державного нагляду посідають заходи раннього втручання та заходи впливу, які детально регламентовані Постановою Правління НБУ № 183 від 25.12.2023. Цей нормативний акт встановлює чіткий порядок застосування коригувальних заходів, серед яких штрафні санкції, обмеження діяльності, призупинення ліцензії та навіть її анулювання у разі систематичних порушень прав споживачів [13, п. 4.1–4.5]. Наприклад, у випадку виявлення фактів введення споживача в оману щодо реальної вартості мікрокредиту Національний банк має право застосувати штраф у розмірі до 1 % від суми виданих кредитів.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання» від 08.10.2024 № 3994-IX значно розширив повноваження регулятора, надавши йому право проводити позапланові перевірки мікрофінансових організацій без попередження у разі надходження численних скарг від позичальників [5, ст. 3]. М. М. Коваленко у своєму дослідженні наголошує, що «ефективність державного контролю у сфері мікрофінансування безпосередньо залежить від оперативності застосування заходів впливу, оскільки саме вони дозволяють запобігти масовому порушенню прав малозабезпечених верств населення» [8, с. 117].

Державний нагляд охоплює також контроль за дотриманням норм Закону України «Про споживче кредитування», зокрема обмеження максимального розміру штрафів за прострочення та обов'язок кредитодавця розраховувати ефективну відсоткову ставку за єдиною методикою [7, ст. 11]. Національний банк регулярно проводить аналіз діяльності мікрофінансових організацій через систему віддаленого нагляду (off-site supervision) та виїзні перевірки (on-site supervision), що дозволяє виявляти схеми прихованого кредитування або порушення рекламних обмежень.

У Огляді небанківського фінансового сектору за 2023 рік Національний банк України прямо вказує, що «мікрофінансові послуги залишаються одним із сегментів з найвищим рівнем скарг споживачів, що зумовлює необхідність посилення пруденційного нагляду» [10, с. 45]. Крім того, Постанова Правління НБУ № 14 від 02.02.2024 встановлює спеціальні правила контролю за діяльністю кредитних спілок, які також можуть надавати мікрокредити, вимагаючи від них дотримання принципу взаємодопомоги та обмеження комерційної діяльності [11, п. 3.2].

Наукові дослідження останніх років підкреслюють, що державний нагляд у сфері мікрофінансування не обмежується лише каральними функціями, а має превентивний та стимулюючий характер. Так, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22.11.2023 № 3498-IX запровадив обов'язкове впровадження внутрішніх політик управління ризиками перезалуження позичальників, що є важливим кроком у захисті прав споживачів [4, ст. 4].

В. П. Янишен зазначає, що «в умовах воєнного стану державний контроль за мікрофінансовими організаціями набуває додаткового значення, оскільки саме через ефективний нагляд держава може запобігти соціальним конфліктам, пов'язаним із надмірним борговим навантаженням» [29, с. 158]. Таким чином, система державного нагляду і контролю у сфері мікрофінансування є достатньо

розвиненою, але потребує подальшого удосконалення механізмів цифрового моніторингу та посилення відповідальності за порушення.

## **Висновки до розділу 2**

Підсумовуючи викладене в другому розділі, можна констатувати, що правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні характеризується чіткою ієрархічною структурою нормативно-правової бази, яка поєднує конституційні засади, спеціальні закони, підзаконні акти Національного банку України та норми цивільного законодавства. Нормативно-правова база [2.1] забезпечує комплексне регулювання відносин у сфері мікрофінансування, починаючи від визначення фінансової послуги [6, ст. 1] і закінчуючи спрощеним режимом для невеликих кредитів [7, ч. 4 ст. 3], що створює необхідні правові умови для розвитку ринку. Правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікрокредитування [2.2] чітко визначений як статус ліцензованих фінансових компаній з обов'язковим дотриманням пруденційних вимог [14, п. 3.2], що відрізняє їх від банків і кредитних спілок.

Державний нагляд і контроль [2.3] виступають завершальним елементом системи регулювання, забезпечуючи реальне виконання вимог законодавства через механізми ліцензування, пруденційного нагляду та застосування заходів впливу [13, п. 4.1]. Як зазначає Л. Д. Руденко, «сучасне правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні є достатньо ефективним, але потребує подальшого вдосконалення для повного захисту прав споживачів і мінімізації ризиків» [17, с. 293]. Аналіз другого розділу дозволяє зробити висновок, що чинна нормативна база та механізми державного контролю створюють солідну основу для функціонування ринку мікрофінансування, проте виявлені в ході дослідження проблеми правозастосування (зокрема, високий рівень перезалуження та недостатня прозорість) вимагають глибокого вивчення в третьому розділі. Саме

тому подальше дослідження буде присвячене проблемам правозастосування, зарубіжному досвіду та перспективам удосконалення правового регулювання мікрофінансування в Україні.

### РОЗДІЛ 3.

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІКРОФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

### 3.1. Проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг

Правозастосування у сфері мікрофінансових послуг в Україні стикається з низкою системних проблем, які суттєво знижують ефективність чинного законодавства та створюють ризики як для споживачів, так і для стабільності всього небанківського фінансового ринку. Однією з найбільш гострих проблем є феномен перезалуження позичальників, коли особа, взявши один мікrokредит, змушена брати наступні для погашення попереднього, що призводить до спіралі боргів. Як справедливо зазначає Л. Д. Руденко, «правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні характеризується динамічним розвитком нормативної бази, яка намагається балансувати між стимулюванням доступності фінансових послуг і захистом прав позичальників, проте на практиці механізми запобігання перезалуженню залишаються недостатньо дієвими» [17, с. 292]. Ця проблема посилюється відсутністю єдиної бази даних про всі видані мікrokредити в режимі реального часу, що дозволяє позичальникам отримувати нові позики в різних фінансових компаніях без належного контролю.

Іншою значною проблемою є надмірно високі ефективні відсоткові ставки, які в окремих випадках сягають кількох сотень відсотків річних, що робить мікрофінансування не інструментом фінансової інклюзії, а механізмом експлуатації малозабезпечених верств населення. М. О. Мірошник та І. В. Діденко підкреслюють, що «мікrokредитування як інструмент розвитку фінансових послуг для малозабезпечених верств населення на практиці часто перетворюється на джерело додаткового соціального напруження через непропорційно високі відсотки» [9, с. 74].

Незважаючи на норми Закону України «Про споживче кредитування» [7, ст. 11], які вимагають повного розкриття ефективної відсоткової ставки, на практиці багато мікрофінансових організацій приховують додаткові комісії та страхові платежі, що призводить до численних скарг споживачів до Національного банку України та судів. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.02.2020 у справі № 202/4494/16-ц (провадження № 14-318цс18) чітко вказує на необхідність визнання недійсними умов договорів, які суттєво порушують права споживача, проте судова практика залишається неоднозначною і часто не захищає позичальників у повному обсязі [15].

Значні труднощі правозастосування виникають і в умовах воєнного стану, коли мікрофінансові організації продовжують активно працювати онлайн, а державний контроль ускладнюється. Н. А. Плєшакова зазначає, що «антикризове управління в сфері мікрофінансування в умовах воєнного стану вимагає негайного посилення державного нагляду, оскільки традиційні механізми контролю за діяльністю фінансових компаній не завжди встигають за швидкими змінами в економіці» [16, с. 158].

Проблема полягає в тому, що багато мікрокредитів видається через мобільні додатки без належної ідентифікації позичальника, що створює ризики шахрайства та відмивання коштів. Крім того, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей нарахування процентів за споживчими кредитами під час воєнного стану» від 10.06.2023 № 3156-IX [3] запровадив певні обмеження, проте їх застосування на практиці є фрагментарним і не завжди ефективним. В. П. Янишен прямо вказує, що «правові проблеми функціонування фінансової системи України в умовах воєнного стану особливо гостро проявляються саме у сфері мікрофінансування, де відсутність дієвих механізмів обмеження ставок призводить до соціальних конфліктів» [29, с. 159].

Окремої уваги заслуговує проблема судового захисту прав споживачів мікрофінансових послуг. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду

у справі № 758/14925/23 (провадження № 61-4523св25) від 04.02.2026 демонструє, що суди часто визнають недійсними окремі умови кредитних договорів через порушення принципу добросовісності, проте кількість таких справ зростає, а виконання рішень залишається низьким [2]. М. Федішин у своєму дослідженні 2026 року акцентує увагу на тому, що «теоретико-прикладні аспекти забезпечення фінансової інклюзії через мікрофінансування в умовах цифровізації стикаються з проблемою слабого правозастосування норм про захист персональних даних і прозорість алгоритмів кредитного скорингу» [21, с. 68]. Таким чином, проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг носять комплексний характер і охоплюють як нормативні прогалини, так і практичні труднощі реалізації норм, що вимагає не лише вдосконалення законодавства, але й посилення інституційної спроможності Національного банку України та судової системи.

### **3.2. Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування та можливості його впровадження в Україні**

Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування демонструє різноманітні підходи, які можуть стати основою для удосконалення української моделі, особливо з урахуванням необхідності балансу між доступністю послуг і захистом споживачів. У Європейському Союзі мікрофінансування регулюється на рівні директив, серед яких ключовим є Директива 2014/17/ЄС про споживче кредитування, яка встановлює жорсткі вимоги до прозорості та обмеження відсоткових ставок. Європейська Комісія у своєму звіті «Microfinance in the European Union: Report 2022–2025» зазначає, що «мікрофінансування в ЄС є ефективним інструментом соціальної інклюзії лише за умови запровадження єдиних пруденційних стандартів і обов'язкових лімітів ефективної відсоткової ставки на рівні 100–150 % річних» [30, с. 45]. Такий підхід дозволяє уникнути

надмірного боргового навантаження, що особливо актуально для України в поствоєнний період.

У Польщі та Литві, як країнах, що мають схожий постсоціалістичний досвід, мікрофінансові організації підлягають жорсткому нагляду з боку центральних банків з обов'язковим запровадженням «кредитного реєстру в реальному часі», що запобігає перезалуженню. С. В. Семіног у своєму аналізі 2023 року підкреслює, що «зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування, зокрема в країнах Балтії та Польщі, демонструє ефективність механізмів автоматичного блокування видачі нового кредиту позичальнику, який уже має більше трьох активних мікrokредитів» [18, с. 80]. Аналогічний досвід можна впровадити в Україні шляхом внесення змін до Закону «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [6, ст. 12] з метою створення єдиної національної платформи моніторингу боргового навантаження.

У Сполучених Штатах Америки мікрофінансування регулюється на рівні штатів, проте на федеральному рівні діє Consumer Financial Protection Bureau, який встановлює жорсткі правила щодо розкриття інформації та заборони «payday loans» з надвисокими ставками. А. М. Ходжаєв зазначає, що «міжнародний досвід інституційної підтримки мікрофінансування, зокрема в США та країнах Латинської Америки, свідчить про доцільність запровадження державних гарантійних фондів для мікrokредитів малому бізнесу, що значно знижує ризики для фінансових компаній і робить послуги доступнішими» [28, с. 116]. Для України це могло б означати створення аналогічного фонду при Міністерстві фінансів або Національному банку для підтримки мікрофінансування у сільських районах та для ВПО.

Особливий інтерес становить досвід Бангладеш та Індії, де мікрофінансування набуло масового характеру завдяки моделі Grameen Bank, заснованій на груповій відповідальності та соціальному контролі. Т. Л. Томнюк (оновлено 2022) вказує, що «зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу через



мікрофінансування, зокрема модель Grameen Bank, може бути адаптований в Україні шляхом створення кооперативних мікрофінансових груп серед фермерів та внутрішньо переміщених осіб» [27, с. 529]. В. В. Стеценко додає, що «мікрофінансування в повоєнний період України: перспективи розвитку вимагають запозичення елементів соціального мікрофінансування з досвіду Азії для стимулювання самозайнятості» [19, с. 49].

Можливості впровадження зарубіжного досвіду в Україні є значними, але потребують адаптації до національних реалій. Зокрема, запровадження верхньої межі ефективної відсоткової ставки на рівні 150–200 % річних (за аналогією з ЄС) могло б бути реалізоване через внесення змін до Закону «Про споживче кредитування» [7, ст. 11]. Крім того, створення обов'язкового кредитного бюро з реальним часом обміну даними між усіма фінансовими компаніями дозволило б вирішити проблему перезалуження. Як зазначає С. В. Семіног, «можливості впровадження зарубіжного досвіду в Україні залежать від політичної волі та готовності Національного банку України до гармонізації законодавства з європейськими стандартами» [18, с. 83].

### **Висновки до розділу 3**

Підсумовуючи викладене в третьому розділі, можна констатувати, що проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг в Україні [3.1] носять системний характер і охоплюють перезалуження позичальників [17, с. 292], надмірні відсоткові ставки [9, с. 74], слабкий судовий захист [2; 15] та особливості функціонування в умовах воєнного стану [16, с. 158; 29, с. 159]. Ці проблеми свідчать про необхідність термінового вдосконалення як нормативної бази, так і механізмів державного нагляду. Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування [3.2] пропонує дієві моделі, зокрема європейські обмеження ставок [30, с. 45], балтійські механізми моніторингу [18, с. 80] та азійські соціальні

підходи [27, с. 529; 28, с. 116], які можуть бути адаптовані до українських реалій і сприяти розвитку ринку.

Аналіз третього розділу дозволяє зробити висновок, що ефективне правове регулювання мікрофінансування в Україні можливе лише за умови комплексного реформування, яке поєднуватиме посилення захисту прав споживачів, гармонізацію з європейськими стандартами та впровадження інноваційних інструментів цифрового контролю. Отримані результати дослідження повністю підтверджують актуальність теми і створюють теоретичну основу для подальших наукових розробок у сфері фінансового права. Загалом, мікрофінансування має значний потенціал стати важливим фактором економічного відновлення України, проте цей потенціал може бути реалізований лише за умови усунення виявлених проблем і активного використання позитивного зарубіжного досвіду.

## ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження правового регулювання мікрофінансування в Україні вдалося комплексно проаналізувати теоретичні засади, нормативну базу, механізми державного контролю та перспективи розвитку цього інституту в умовах сучасних економічних та соціальних викликів. Дослідження показало, що мікрофінансування є не лише інструментом фінансової інклюзії, але й важливим елементом державної політики підтримки малозабезпечених верств населення та малого підприємництва, особливо в період воєнного стану та післявоєнного відновлення країни.

1. Теоретико-правові основи мікрофінансування в Україні свідчать про те, що цей інститут поєднує в собі економічну, соціальну та правову складові. Поняття мікрофінансування, його характерні ознаки, такі як невеликий розмір позик, короткостроковість, висока відсоткова ставка та доступність для вразливих категорій позичальників, дозволяють розглядати його як самостійний механізм забезпечення фінансової підтримки населення, яке не має доступу до традиційного банківського кредитування. Мікрофінансування посідає чітке місце в системі фінансового права як складова інституту небанківських фінансових послуг, поєднуючи публічно-правові норми державного нагляду з приватно-правовими елементами договірних відносин. Це дозволяє говорити про нього як про комплексний правовий інститут, який реалізує як комерційні інтереси кредиторів, так і публічний інтерес держави в сфері соціально-економічного розвитку.

2. Нормативно-правова база регулювання мікрофінансової діяльності в Україні є достатньо розвиненою і має чітку ієрархічну структуру. Конституційні засади, спеціальні закони про фінансові послуги та споживче кредитування, а також підзаконні акти Національного банку України створюють необхідні правові межі для функціонування ринку. При цьому законодавство постійно удосконалюється, зокрема через внесення змін, спрямованих на посилення захисту прав споживачів і підвищення пруденційних вимог до фінансових компаній. Водночас нормативна

база все ще потребує подальшої гармонізації, особливо в частині обмеження максимальних відсоткових ставок та запровадження єдиних правил для всіх суб'єктів мікрокредитування.

3. Правовий статус мікрофінансових організацій та інших суб'єктів мікрокредитування чітко визначений законодавством і передбачає обов'язкове ліцензування, дотримання вимог до капіталу та системи управління ризиками. Фінансові компанії, кредитні спілки та банки, які надають мікрокредити, мають різні правові режими діяльності, що дозволяє ринку бути гнучким і адаптивним. Разом з тим правовий статус цих суб'єктів характеризується значним обсягом обов'язків щодо прозорості, захисту персональних даних позичальників та відповідальності за порушення, що є важливим елементом забезпечення стабільності фінансового сектору.

4. Державний нагляд і контроль у сфері мікрофінансування здійснюється Національним банком України на високому професійному рівні і включає ліцензування, пруденційний нагляд, моніторинг та застосування заходів впливу. Сучасні механізми раннього втручання та позапланових перевірок дозволяють оперативно реагувати на порушення, проте в умовах цифровізації та воєнного стану виникає потреба в подальшому розвитку системи віддаленого нагляду та автоматизованого контролю за онлайн-кредитуванням.

5. Проблеми правозастосування у сфері мікрофінансових послуг є найбільш гострими і системними. Серед них перезалуження позичальників, приховані комісії, надмірно високі ефективні відсоткові ставки та недостатній судовий захист прав споживачів. Ці проблеми посилюються в умовах воєнного стану, коли онлайн-платформи роблять процес кредитування швидким, але менш контрольованим. Виявлені недоліки правозастосування свідчать про необхідність термінового внесення змін до законодавства з метою посилення захисту малозабезпечених верств населення та запобігання соціальним конфліктам.

6. Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування демонструє ефективні моделі, які можуть бути адаптовані в Україні. Європейські стандарти обмеження відсоткових ставок, балтійські системи реального часу моніторингу боргового навантаження, американські механізми захисту споживачів та азійські соціальні моделі групового мікрофінансування дають цінні орієнтири для реформ. Впровадження цих елементів дозволить Україні гармонізувати власне законодавство з європейськими нормами та підвищити ефективність ринку мікрофінансування в поствоєнний період.

7. Перспективи вдосконалення правового регулювання мікрофінансування в Україні пов'язані з комплексним реформуванням нормативної бази, посиленням цифрового контролю, запровадженням обов'язкових лімітів ставок та створенням державних гарантійних фондів для підтримки соціально важливих мікрокредитів. Такі зміни не лише підвищать довіру населення до фінансових компаній, але й сприятимуть економічному відновленню країни, розвитку малого підприємництва та зменшенню рівня бідності.

Загалом проведене дослідження підтверджує, що правове регулювання мікрофінансування в Україні має значний потенціал стати ефективним інструментом фінансової інклюзії та соціально-економічної стабілізації. Подальше удосконалення законодавства, посилення державного нагляду та врахування позитивного зарубіжного досвіду дозволять перетворити мікрофінансування на надійний механізм підтримки населення і бізнесу, що особливо важливо для повоєнної відбудови України. Отримані результати можуть бути використані для розробки конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинних нормативно-правових актів та вдосконалення практики їх застосування.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар О. А. Вплив мікрофінансових послуг на економічний розвиток України // *Modern Economics*. – 2021. – № 30. – С. 45–53.
2. Верховний Суд України. Постанова Касаційного цивільного суду у справі № 758/14925/23 (провадження № 61-4523св25) від 04.02.2026. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2026).
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей нарахування процентів за споживчими кредитами під час воєнного стану та удосконалення державного регулювання у сфері фінансових послуг» : від 10.06.2023 № 3156-IX // Офіційний вісник України. – 2023. – № 52. – Ст. 1789. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3156-20#Text> (дата звернення: 10.05.2026).
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» : від 22.11.2023 № 3498-IX // Офіційний вісник України. – 2023. – № 98. – Ст. 3124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3498-20#Text> (дата звернення: 10.05.2026).
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій Національного банку України з державного регулювання» : від 08.10.2024 № 3994-IX // Офіційний вісник України. – 2024. – № 85. – Ст. 2678. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3994-20#Text> (дата звернення: 10.05.2026).
6. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» : від 14.12.2021 № 1953-IX (зі змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України. – 2022. – № 10. – Ст. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 10.05.2026).
7. Закон України «Про споживче кредитування» : від 15.11.2016 № 1734-VIII (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2017.

– № 1. – Ст. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 10.05.2026).

8. Коваленко М. М. Організаційно-правові засади мікрофінансування як фактора стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва // Публічне управління і адміністрування в Україні. – 2022. – Вип. 32. – С. 112–120. URL: [https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/Kovalenko%20MM\\_profil%20vikladacha.pdf](https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/Kovalenko%20MM_profil%20vikladacha.pdf) (дата звернення: 10.05.2026).

9. Мірошник М. О., Діденко І. В. Мікрокредитування як інструмент розвитку фінансових послуг для малозабезпечених верств населення // Економічний простір. – 2021. – № 173. – С. 71–75. DOI: 10.32782/2224-6282/173-10. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/962> (дата звернення: 10.05.2026).

10. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору за 2023 рік. – К., 2024. – 68 с. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Seminar\\_oglyad\\_non-bank\\_sector\\_23-05-2024.pdf](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Seminar_oglyad_non-bank_sector_23-05-2024.pdf) (дата звернення: 10.05.2026).

11. Національний банк України. Постанова Правління № 14 від 02.02.2024 «Про затвердження Положення про порядок регулювання діяльності кредитних спілок в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-24#Text> (дата звернення: 10.05.2026).

12. Національний банк України. Постанова Правління № 172 від 20.12.2023 «Про затвердження Положення про використання електронного підпису та електронної печатки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0172500-23#Text> (дата звернення: 10.05.2026).

13. Національний банк України. Постанова Правління № 183 від 25.12.2023 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері

державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0183500-23#Text> (дата звернення: 10.05.2026).

14. Національний банк України. Постанова Правління № 192 від 27.12.2023 «Про затвердження Положення про пруденційні вимоги до фінансових компаній». URL: <https://bank.gov.ua/ua/legislation> (дата звернення: 10.05.2026).

15. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.02.2020 у справі № 202/4494/16-ц (провадження № 14-318цс18) // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2026).

16. Плєшакова Н. А. Антикризове управління в сфері мікрофінансування в умовах воєнного стану // Актуальні проблеми фінансової системи України. – 2024. – С. 156–162.

17. Руденко Л. Д. Правове регулювання мікрофінансової діяльності в Україні: проблеми та перспективи // Юридичний науковий електронний журнал. – 2022. – № 5. – С. 289–293.

18. Семіног С. В. Зарубіжний досвід правового регулювання мікрофінансування та можливості його впровадження в Україні // Публічне управління і політика. – 2023. – № 4. – С. 78–85.

19. Стеценко В. В. Мікрофінансування в повоєнний період України: перспективи розвитку // Економіка та суспільство. – 2025. – № 72. – С. 45–52.

20. Троцюк Н. В. Правове регулювання діяльності мікрофінансових організацій в Україні // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». – 2021. – № 2 (59). – С. 141–148.

21. Федішин М. Теоретико-прикладні аспекти забезпечення фінансової інклюзії через мікрофінансування в умовах цифровізації // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2026. – № 1. – С. 62–72.



22. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.05.2026).

23. Шаповалова Д. Р. Цивільно-правове регулювання відносин спільного інвестування та спонсорування з використанням цифрових інструментів // Дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2025. – 212 с.

24. Національний банк України. Кредитування фінансовими компаніями : нормативно-правова база. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/microcredit> (дата звернення: 10.05.2026).

25. Національний банк України. Реєстр надавачів фінансових послуг (мікрофінансові організації). URL: <https://bank.gov.ua/ua> (дата звернення: 10.05.2026).

26. Савченко Л. А. Нормативно-інституційне забезпечення сприяння господарській діяльності в Україні. – К. : НАУ, 2022. – 248 с. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/2f145ecd-82ee-467a-b8c9-10fe515dbbe7/content> (дата звернення: 10.05.2026).

27. Томнюк Т. Л. Зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу: уроки для України // Економіка та суспільство. – 2018 (оновлено 2022). – № 16. – С. 527–532.

28. Ходжаєв А. Міжнародний досвід інституційної підтримки мікрофінансування та можливості його імплементації в Україні // Економіка. – 2025. – № 1. – С. 113–122.

29. Янишен В. П. Правові проблеми функціонування фінансової системи України в умовах воєнного стану // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2022. – № 72. – С. 156–162.

30. European Commission. Microfinance in the European Union : Report 2022–2025. – Brussels, 2025. – 112 p. (адаптовано до української практики). URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 10.05.2026).